În cea mai fierbinte zonă de conflict din Republica Moldova

ÎN TIGHINA, FĂRĂ NICI O VIZĂ

N-am mers niciodată la Ambasada U.R.S.S. pentru vize de intrare în R. Moldova. Eu sînt și voi fi pentru totdeauna în România, aici, în București, la Chișinău, în Tighina. Cunoaștem noi o persoană care era așteptată la ambasadă cu toată drăgălășenia și atenția, iar dumnealui le oferă în schimb toate temenelele și astfel a rămas pe lîngă prezidentul din Chișinău și pe lîngă un mare poet basarabean. De parcă datorită acestor temenele, rușii ar fi fost de acord cu Unirea. Dimpotrivă, prin astfel de legături, au cîștigat timp, pentru a o împiedica. Acest zîmbăreț, cu orchestră de curte, pardon, de cameră, de zîmbăreți, au răspîndit ideea că Unirea va avea loc, dar peste niște ani. Să nu ne grăbim. Și au făcut tot ce au fost în stare să fie amînată. E limpede că Unirea va avea loc. Pînă și gardiștii îi întrec în convingere că va avea loc. Și că va avea loc înainte de «peste niște ani», înainte de «la sfîrșit de secol» sau «început de mileniu». Dar ea are loc chiar acum. E în plină desfășurare. Fără Unire, frații noștri din Basarabia continuă să fie umiliți și căsăpiți de către cei fără de țară și fără de Dumnezeu.

Ajuns în satul Hagimus, care se află la 2-3 sute de metri de Tighina, am rămas uluit. O limbă românească de toată frumusețea. M-am trezit acasă, la poalele dinspre Cluj, ale munților Apuseni. Sat românesc, temeinic. Polițiștii și voluntarii înarmați controlează intrările în sat și colinele din stînga lui. În dreapta, teren fertil, de cîmpie. Un grup de femei se încumetă și merg pe cîmp, poate peste o sută de metri de sat, cu un camion, cu uneltele și cu sacii de arpagic și semințe, pentu lucrările agricole de primăvară. Blocurile Tighinei la cîțiva pași. Ca din pămînt au apărut cazacii și gardiștii. Femeile au luat-o la fugă, iar oștenii fără de țară s-au urcat în mașină și au dispărut. Luptătorii români nu puteau trage. Între inamic și ei se aflau mamele, surorile, se aflau tot ce aveau mai scump în sat. În aceste împrejurări am decis să intrăm în Tighina. Ca ziariști. Nu avem acreditări. Nu am anunțat pe nimeni în Tighina. Ne-am fi dezonorat să ne anunțăm sosirea tocmai acelor personaje care comandă pe cazaci și gardiști, care comandă moartea. S-a găsit o persoană, din considerente ușor de dedus, nu-i pomenim numele, care ne-a fost călăuză. Am ales drumul obișnuit, la vedere, și am mers pe traversele liniei ferate. Cele cîteva sute de metri, pînă la Tighina, au fost foarte lungi. Din urmă ne ajunge un român. Într-o pungă de plastic ducea varză murată la cineva din Tighina. Omul a înțeles că sîntem români. Și a început să ne spună durerile lui. L-am rugat să vorbească doar în rusește cu persoana care ne călăuzea. Zadarnic. Întîlnise români, primii români. Așteptase o viață. Îl rugăm insistent să nu vorbească în limba română. Zadarnic.

CAZACII ȘI GARDIȘTII VĂD VERDE ÎNAINTEA OCHILOR CÎND AUD VORBINDU-SE ROMÂNEȘTE

Ne oprim și îl rugăm, pentru nimic în lume, să nu mai vorbească românește. Pătrundem în oraș. La prima stație de autobuz, așteptăm și iar așteptăm. Stația de la intrarea în oraș. Românașul cu varza acră (îi spunea curechi, așa cum vorbesc și eu în satul meu din Ardeal), ne întreabă ceva românește. Călăuza ridică tonul și-i răspunde rusește. Grupul se tensionează. Nu știam dacă dintre cele cîteva persoane din jur, civile, unele nu aveau și misiuni speciale. Pe una dintre ele o simt cum se apropie de mine, să mă întrebe ceva. Nu cunosc limba rusă. Mă fac că nu observ intenția sa și mă depărtez de stație, spre un grup de copii, de lîngă un bloc. Se jucau, fără prea multă veselie, cu o minge. Sau, încercau să se joace... În fine, vine mașina. Plecăm. În mașină, alte încurcături, dar iată-ne în fața sovietului orășenesc. Ne îndreptăm cu hotărîre spre intrare. Închis. Oare? Vine paznicul. Chiar paznic? Sau numai paznic? Apar, tocmai acum, gardiștii înarmați. De unde au venit? Intră în sediu, cu niște pași prin care dădeau de înțeles că alții mai grozavi decît ei nu se mai află pe fața pămîntului. Din clădire izvorîse de îndată cîțiva civili. Le spunem că

(Continuare în pag. 2)

În cea mai fierbinte zonă de conflict din Republica Moldova

(Urmare din pag. 1)

sîntem ziariști. Nu am spus că din România. Adevărul urmau să-l afle chiar din clipa în care am fi ajuns în fața personajelor pe care le căutăm. Între noi era și un ziarist român, colaborator al unei agenții străine... Ni s-a răspuns că am venit prea tîrziu iar ștabii au plecat. Într-adevăr, era spre seară. Simbătă. Iar ștabii după ce au discutat la Tighina cu reprezentanții celor trei țări, Rusia, România și Ucraina, au plecat, pentru alte «tratative», la Chișinău. Facem stînga împrejur și pătrundem pe o stradă principală. Liniște, liniște. Trecătorii nu vorbesc între ei. Situația aceasta e în avantajul nostru. Doi cazaci îl duc pe al treilea, beat. Sau cel beat îi duce pe cei doi. Urcăm într-un autobuz. Un gardist tînăr, îngrijit, se urcă și el. O bătrînică i se adresează, în limba rusă, și îi oferă locul. Am înțeles că bătrînica era romîncă, după un Doamne apără-ne, abia șoptit. Gardistul avea altceva de făcut. A mers spre spatele autobuzului. Noi am coborît prin față.

LA GARĂ CU UN CIVIL PE CAP

Cu vreo cîteva zile în urmă, polițiștii români au pătruns în oraș în niște vagoane de mar-fă, venind în ajutorul colegilor încercuiți în sediul poliției. Gara acum trebuie să fie străjuită de multe guri de foc ascunse în blocurile de lîngă ea. Comisia de supraveghere sosise în Tighina. În gară, cîțiva copii își găsiseră de joacă, lîngă trenul muzeu. Unii îl excaladează. Un individ printre ei. Mi-am zis că nu e nici bunic, nici tată, ci, știți D-voastră. Previn grupul. Nu prea mă iau în seamă. Dar iată, apare iar, ca din pămînt, romînul cu varza acră. Ne urmărește de la distanță. Cel ce nu era nici bunic nici tată simte ceva. Îl port după mine pe romînașul cu varză, încît să se trezească față în față cu călăuza, în speranța că astfel va vorbi în rusă. Dar nu a fost să fie așa. Călăuza este învinsă. Totuși situația nu era disperată: cei doi erau de prin părțile locului. Vorbiră mai în rusă, mai în romînă, apoi numai în rusă. Deci cei ce i-or fi auzit au fost satisfăcuți. Dar nici mai ușor nu ne așteptăm să ne fie... În stație sosesc două autobuze cu același număr. Șoptesc grupului să se urce în al doilea, bănuind că individul nici tată nici bunic se va urca în primul. Așa a făcut. Ce ne mai rămînea? Să jucăm tare. Le fac semn să coboare. Romînașul vorbăreț este, acum, atins și el de curentul electric... al înțelepciunii. Am înțeles însă că nu se va desprinde de grupul nostru nici picurat cu ceva. România din el striga după România. La un semn, coborîm și pornim așa, ca la plimbare. Dar ce să fie în fața noastră? Aglomerare de cazaci și gardiști, într-o curte, iar pe trotuar saci cu nisip. Riscăm să ne legitimeze și să le luăm interviul. Sau ei nouă. Că doar nu ajunsesem chiar întîmplător unde trebuie. Era cam tîrziu să facem stînga împrejur, dar, totuși, ne-am întors și ne-am văzut liniștiți de drum, ca niște localnici. Ne urcăm într-un autobuz spre ieșirea din Tighina.

DE INTRAT AM INTRAT ÎN TIGHINA, DAR DE IEȘIT?

Ne îndreptăm spre linia ferată, de la marginea orașului, dar terasamentul este înalt, cu o înclinație abruptă. Am ajuns ca într-o înfundătură. Ne întoarcem și intrăm pe drumeagul șerpuit, folosit de romînii care lucrează în Tighina și umblă pe jos atunci cînd nu circulă trenul. După ultima casă, spre cîmp, o magazie părăsită. Observ o perdea mișcîndu-se. Am înțeles îndată despre ce este vorba. Cînd trecem pe lîngă latura cealaltă a magaziei, după perdeauă văd o mutră mișcătoare. Nimerisem peste prima zi, sau primele ore de deblocare a orașului. Se ajunsese la o înțelegere în comisia de experți, de la externe, a țărilor implicate? Pe cîtă vreme? Tot pe atît timp, după care, în mod neașteptat, cei veniți de aiurea au încălcat înțelegerile de încetare a focului? Ei, ce facem, mergem mai departe? În cele două-trei sute de metri care despart orașul de sat, s-au întîmplat multe. Și pe coline și pe șes. Romînii din satul Hagimus s-au ridicat la luptă pentru a-și apăra somnul străbunilor și viitorul pruncilor. Și cei din satul Varnița. Despre satul Varnița se impune precizarea că nu e un sat de lîngă Tighina, ci un sat din Tighina, casele țăranilor fiind chiar lîngă blocurile Tighinei. În spatele nostru, cu picioarele depărtate stînd pe loc și privindune, o persoană din inteligheția civilă, cu o haină de piele.

ÎN FAȚA NOASTRĂ MORȚII ȘI UMILIȚII NEAMULUI ROMÂNESC

În perimetrul dintre oraș și sat și prin apropierea lui. Un polițist oprește un camion cu prelată. Privește, act reflex, după prelată. O rafală scurtă și polițistul îmbrățișează pămîntul, într-un gest de profundă iubire. Era pămîntul mîntuirii lui. Al lui și al neamului său, al tatălui, bunelului și străbunelor și al celor doi copii de acasă, al soției. Dar prea tîrziu a atins pămîntul. Gloanțele îi ciuruiseră inima.

De peste colină, dinspre satul Gisca, simt duhul celor patru polițiști arși de vii, ciuruiți de gloanțele unor venetici. Doi flăcăi, aici, lîngă satul Hagimus, veneau de la lucru, din Tighina. Au fost pîndiți de gardiști și dezbrăcați. Flăcăii visaseră să aibă haine de piele. Temerară dorință, cîțiva ani de economie. Dar dacă așa au crezut ei că vor obține zîmbetul fetelor dragi, au izbîndit. Trăgeau nădejde să fie aproape și nunta lor. Și a fost... Gardiștii au plecat cu hainele de piele.

Mai depărtișor un fiu de român mai fuge din ascunzătoare. S-a acoperit de o mare și grea vină. A fost cu tractorul, la arat, în România. Îl caută ca pe un vînat.

O femeie venea de la lucru. Se îndrepta spre căsuța ei, cu trei copilași la geam. Dar n-a fost să fie așa. Au strigat-o. A dat la fugă. Nu luase seama cînd îi ieșiră alții înainte. Și ce n-a pătimit creștina! Au pus-o să facă genoflexiuni. Să cînte. Să-i mîngîie pe obraji. Să sară într-un picior. Cartușele mușcau pămîntul. Efectul jarului de sub picioarele ursului. Și ei rideau, rideau. Și cînd s-au săturat de rîs, cazacii și gardiștii i-au dat o cazma și au pus-o la săpat tranșee. Nu mai rîdea niciunul. Ori va reuși să sape tranșee, ori...

Un flăcău s-a întors din armata imperială. Ea tot imperială este, indiferent cum o tot botează și rebotează Moscova. Venea în satul său, ca omul revășit de dor după cei dragi și după un pahar de vin roșu. Dar iată că niște străini, cu puștoaicele pe umăr, cu alții, care zic că sînt din Tighina și Tiraspol, îl cheamă frumușel la ei. De cînd din Tighina sau Tiraspol? De un an, sau de cîțiva? De la război încoace, cînd Moscova avea nevoie pe aici de stăpîni de sclavi? Feciorașul ajunsese lîngă prima casă. Vor să-l lege cu mîinile de spate, de un măr. Protestează. Nu înțelege ce se întîmplă. Cîteva paturi de armă îl înmoaie. Nu se mai ține bine pe picioare. Îi leagă mîinile în sus, de ramuri. Atîrnat pe lemn. Se duce vestea ca fulgerul la măicuța și tăicuța băiatului. Părinții vin și îngenunchează și din genunchi se roagă să nu le omoare fiul. Nici nu răspund. Moartea grea, de plumb, e surdă, iar cînd i se aude glasul, cel lovit cade ca de plumb. Dar iată, cazacii par a reacționa. Bătrînul a rostit cuvintele sacrosante: fiul meu este ostaș în sovietskaia armia. Sovietskaia armia? Camaradul nostru de arme. Îl dezleagă. Flăcăul sprijinit de mama și de tatăl său, ca de două toiege, se îndreaptă spre casă.

Cincisprezece copii vin cu autobuzul de la o serbare școlară. Seară. Plouă mărunt. Sînt coborîți din autobuz și culcați în noroi și amenințări să nu se ridice, ci să doarmă așa, în noroi, sub ploaie, altfel, și în loc de cuvinte, purtătorul de armă desena, cu două rafale, o cruce, pe glodul îmbibat cu apă. Numai în felul acesta știa să facă semnul crucii.

O fetiță din Căușeni... luată de acești vajnici oșteni ai armatei sovietice, cazacii și gardiștii ruși de prin cele două orașe... Vai de soarta acestei fetițe.

Și tot acești martirizați și alții, despre care n-am scris, erau în fața noastră, între Tighina și Hagimus. Nu eram singuri, ci împreună... Și am pornit spre sat cu toții, pentru că în sat s-a născut veșnicia. Cazacii ruși și rușii gardiști și-au părăsit, unii ieri, unii mai alaltă ieri, satele Rusiei, sate murinde și moarte. Au venit în afara veșniciei și umblă ca niște bezmetici. Ca migratorii altădată, jefuitori de vieți. Și de agoniseala altora. Dar sînt în afara veșniciei. Într-o bună zi amintirea lor va rămîne doar în legendele bătrînului Nistru.

Cheorghe Gavrilă COPIL

REPORTAJ FĂRĂ GLOANȚE

FAȚA...

De ce fără gloanțe? Fiindcă gloanțe au fost berechet ceva mai înainte, noaptea. În zori de zi (15 aprilie) uzina de zgomot bine plătit (citește: postul de radio «Maiak») își anunța ascultătorii că polițiștii și voluntarii moldoveni au deschis un foc masiv asupra gardiștilor și cazacilor (pașnici ca niște îngeri) ce apără eroic eroica R.M.N. Nu mai miră pe nimeni o atare metodă de poluare fonică a atmosferei. Atunci cînd nu mai au argumente (iar argumente nu mai au deoarece adevărul e de partea noastră), unele mijloace mass-media din Rusia recurg frecvent la armele neputinței și lipsei de onestitate: insinuarea, dezinformarea nerușinată. Nu miră, dar prinde: auzind că la Tighina s-a întîmplat ceva, ne-am decis să luăm calea spre acea zonă.

Într-adevăr, cînd am ajuns la ultimul post de control de pe traseul Chișinău-Tighina (de aici, baricadele separatiștilor se află la cîteva sute de metri, cu contururi de fortăreață sadea) polițiștii ne-au comunicat că toată noaptea s-a tras dinspre pozițiile adversarului. «Victime s-au înregistrat?» «Nu.»

Facem imediat spre stînga și mergem la Varnița, ca să vedem situația de acolo. La primărie (devenită între timp și comandament) îl căutăm pe dl A. Cojocaru, colonel de poliție, comandant al forțelor de apărare. E plecat undeva. Îl suplinește dl Valentin Nederiță, maior de poliție, care acceptă cu plăcere să oficieze serviciile de gazdă primitoare. Vorba dumnealui curge domol, la fel cum curge ploaia pe statui. Ce a fost? După calmul relativ de luni și marți, ieri noaptea gardiștii au deschis foc asupra pozițiilor noastre, pe la ora 12 și ceva. Și au ținut-o într-o piuitură vreo două ceasuri. Noi nu am ripostat, fiindcă așa e ordinul de sus, de la cucurigu. Din fericire, nu a avut de suferit nimeni. Dar acoperișurile cîtorva case s-au spart cu zgomot, majoritatea fiind de ardezie. De la cazul tragic de duminică noaptea spre luni, cînd a murit un adolescent, pierderi nu s-au mai înregistrat. Fiindcă văd că dumneata notezi totul, mai scrie-o și pe asta, ca să rămînă fixată undeva: ieri dimineața, 14 aprilie, gardiștii au tras asupra poliției la Gura Bicului, care e puțin mai sus de Varnița. Mă întreb și eu cît o să stăm în starea asta de neclaritate. Cît oare o să dureze jocul ăsta de-a războiul? Cică e posibil ca azi comisia de conciliere să dea unele rezultate practice. Nu cred că ei, separatiștii, vor depune armele. Am mai auzit noi povești de acestea. În ei nu poți avea încredere, sînt niște mincinoși. De fiecare dată cînd se încheie vreun armistițiu, profită de asta și se înarmează încă și mai tare. Iar noi rămînem cu buzele umflate. Apropo de arme... Dumneata știi că noi avem o singură mitralieră la 130 de oameni? Tehnica pe care am avut-o la începutul lui martie, tot cu aceea ne proslă vim și acum. Arma noastră strategică sînt oamenii aceștia conștiincioși, devotați Moldovei, care știu că luptă pentru pămîntul lor. Dar și ei nu sînt de fier, îi demoralizează lipsa de activitate, lipsa unor decizii ferme luate sus. Am nimerit parcă într-un [illegible] Transnistria e a noastră, însă de dată nimeni nu știe cum să fie a noastră.

Ce fel de dezarmare poți a[sk] de la separatiști, dacă ieri însuși C[omandantul] al lor, proaspăt ministru al ap[ărării] a declarat la postul de radio: [armele] vor fi depuse în depozitele... republicane. Asta e ca și cu schimba pușca de pe umărul st[îng] umărul drept. De schimbat pa[ce] schimbat ceva, dar tot al tău r[ămîne]. Ei se joacă cu noi. Ne cearcă de te.

Soluția ar fi următoarea: arm[ele] fie predate la poliție. Nu cumva matei a 14-a, cu care separatiș[tii] colaborat și încă mai colaborează tiv. Și vor colabora și pe viitor.

... ȘI REVERSUL

În timpul discuțiilor purtate [cu] mi-am dat seama că oamenii «[de] conștiincioși, devotați Moldovei» i-a caracterizat maiorul V. Ned[elciuc] au multe observații (constructi[ve] adresa forurilor decizionale de nivelurile, dar, cum spune anec[dota] nu întotdeauna sînt de acord c[u] Cu observațiile adică.

Oricum, eu am îndrăznit să l[e] tematizez imparțial și am decis dau aici, în această pagină, chi[ar] riscul de a deranja unele sensib[ilități] auguste. Le redau telegrafic, că[t mai] scurte (și eficiente — o, sfîntă vitate!) ca un penalty.

* Serviciul medical funcționea[ză] fără ironie! — ireproșabil. Are d[oar un] mic cusur: nu există medicam[ente] necesare.

* Nu avem tehnică pentru [o] tare exemplară. Încă nu avem. S[ă] mitem, deși starea de urgență t[rebuie] să ne prindă dotați pe toată [linia]. Atunci măcar niște foi de cort, [de] prelate pentru a încropi un ac[oper]sumar pentru apărători, nu găsi[ți] posturile lor gardiștilor și cazac[ilor] s-au adus pînă și vagoane de d[ormit] cu toate comoditățile ce decur[g] aici. Polițiștii și voluntarii noș[tri] în ploaie în continuare, că de probabil, sînt polițiști și volunt[ari].

* Ne place să gîndim că vîntul din cauză că pomii se leagănă observăm că formarea armatei n[a]nale este sabotată pe toate căile.

* Încă nu e pus la punct [mec]nismul de remunerare a volunt[arilor]. Sub aspect financiar — parcă-s su[ți] dați în aer. Iar dacă există un menea mecanism, de ce nu-l ad[uce] discret, la cunoștința celor ce [trebuie] să-l știe? În caz contrar, toate «mărunțișuri» vor conduce la darea treptată a entuziasmului [vo]nilor.

* Cînd prudența poate deve[ni] risc? Cînd e exagerată. În această cană pot nimeri ușor mulți [oa]de stat, lideri politici și de opinie nu caută un contact direct cu batanții noștri. Mai ales noaptea guri în tranșeele cu paie umede, ori ei au senzația că sînt pă aruncați în numele unei idei pe parcă nu vrem s-o ducem pînă păt.

Dinu MI[HAIL]

CRUCEA ROȘIE ÎN BASARABIA

În cursul dimineții zilei de 7 aprilie 1992, a plecat spre Republica Moldova un transport al Crucii Roșii Române, cu ajutoare umanitare (materiale sanitare de prim ajutor, medicamente, pături și lenjerie de pat, obiecte de îmbrăcăminte și încălțăminte, conserve).

Valoarea totală a acestor ajutoare este de cca. 12 milioane lei, suma respectivă provenind din donațiile făcute Crucii Roșii Române de populație și de diferiți agenți economici. Transportul este însoțit de prof. Nicolae Nicoară, președintele Societății de Cruce Roșie din România. Împreună cu delegația Crucii Roșii a făcut deplasarea și o echipă de filmare a Televiziunii Române.

Societatea de Cruce Roșie din România

ÎN MEMORIA MARTIRILOR DE PE NISTRU

Surse unioniste și ale Convenției D[emo]cratice anunță că, începînd cu ziua de 7 a.c., în fiecare seară, în jurul orei 19, Piața Universității din București sînt a[prinse] luminări pentru sufletul și pomenirea [celor] basarabeni căzuți în războiul de pe N[istru]. Locul de depunere a luminărilor — Fin[ala] teziană. În prima seară a ceremoniei au [depus] luminări liderii partidelor formațiunilor p[o]litice din Convenția Democratică.

AM[ARIUȚA]